

pod red. J. Michalewicza,

Wstęp z: Inwentarz akt wydziałów i studiów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850-1939 (1954),
Kraków 1997, s. 407-410.

KRZYSZTOFA MICHALEWSKA

WYDZIAŁ FARMACEUTYCZNY UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO (1947 – 1949)

I. Zarys ustroju wydziału i organizacja studiów. Kancelaria i opis zespołu

I. 1. Zarys ustroju wydziału i organizacja studiów

Dwuletnia zaledwie (1947/48 – 1948/49) działalność Wydziału Farmaceutycznego była jedynie końcowym epizodem w przeszło półtorawiekowej historii studiów farmaceutycznych w Uniwersytecie Jagiellońskim. Decyzja Ministerstwa Oświaty z 31 VIII 1947 r. o przekształceniu dotychczasowego oddziału w szósty wydział Uniwersytetu Jagiellońskiego¹, oznaczała spełnienie zapowiedzi statutu oddziału z 1920 r., jak i wielokrotnie później wysuwanych postulatów nadania studiom farmaceutycznym należnego im miejsca wśród nauk uniwersyteckich, podobnie jak to miało miejsce w 1926 r. w Uniwersytecie Warszawskim².

Bezpośrednio po wznowieniu w kwietniu 1945 r. działalności Oddziału Farmaceutycznego, starania o jego reformę podjęła Okręgowa Izba Aptekarska w Krakowie, wystosowując 20 XI 1946 r. do Ministerstwa Oświaty (za pośrednictwem Ministerstwa Zdrowia), obszerny memoriał z prośbą o utworzenie w Uniwersytecie Jagiellońskim Wydziału Farmaceutycznego. Projekt Izby Aptekarskiej spotkał się z życzliwym przyjęciem Rady Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego UJ i Komisji Farmaceutycznej, które w czerwcu 1946 r. powołały sześciuosobową komisję dla opracowania konkretnych wniosków organizacyjnych i programowych. Tekst wniosku, przedstawiony przez T. Estreichera, przyjęty został przez Radę Wydziału 22 XI 1946 r. Dalszy bieg sprawy powstrzymała jednak negatywna opinia Senatu Akademickiego z 27 III 1947 r., który domagał się, w myśl rozporządzenia ministerialnego z 26 IV 1930 r., utrzymania dotychczasowej struktury organizacyjnej oddziału. Wobec braku poparcia Senatu Akademickiego, Rada Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego zdecydowała się w kwietniu 1947 r. przesłać odrzucony projekt, za pośrednictwem

¹ *Dziennik Urzędowy Min. Oświaty*, R. 1947, nr 10, poz 231.

² Zob. wyżej: Oddział Farmaceutyczny UJ.

rektora Franciszka Waltera, bezpośrednio do Ministerstwa Oświaty³. Doceniając wagę wysuniętej w memoriale motywacji (szybki postęp nauk farmaceutycznych, potrzeby rosnącego przemysłu farmaceutycznego oraz konieczność ujednoczenia systemu kształcenia farmaceutów) Ministerstwo Oświaty zarządzeniem z 31 VIII 1947 r. wyraziło zgodę na wyodrębnienie od roku akad. 1947/48 pięciu dotychczasowych katedr Oddziału Farmaceutycznego (farmacji stosowanej, botaniki farmaceutycznej, chemii farmaceutycznej, farmakologii i chemii ogólnej) z Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i ukonstytuowanie z nich odrębnego wydziału. Wraz z zakładami i wyposażeniem pracowni przeszedł również w skład wydziału personel naukowy, naukowo-techniczny (40 osób), jak również dotychczasowi słuchacze Oddziału Farmaceutycznego. Wkrótce po tym do nowego wydziału przenieśli swoje habilitacje docenci Wydziału Filozoficznego: dr Marian Koczwarą i dr Irena Turowska⁴.

Wydział Farmaceutyczny został zorganizowany na podstawie przepisów ustawy o szkołach akademickich z 1933 r. (nowelizacja z 1937) oraz w oparciu o dekret o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego z 28 X 1947 r.⁵ z późniejszymi zmianami, m.in. z prawem uczestnictwa (od 1948) w obradach Rady Wydziału profesorów kontraktowych i delegatów pomocniczych pracowników nauki. Wydział Farmaceutyczny uzyskał pełnię uprawnień w sprawach naukowo-dydaktycznych, organizacyjnych i personalnych, jak również prawo nadawania stopni doktorskich oraz udzielania *veniam legendi*.

Reforma struktury organizacyjnej studiów farmaceutycznych nie wywarła większego wpływu na bieg prac wydziału. Ciągłość tradycji podtrzymywał przede wszystkim zespół profesorów, na czele z wybranym 16 IX 1947 r. dziekanem, prof. Markiem Gatty-Kostyalem i jego następcą w latach 1948/49–1949/50 — prof. M. Koczwarą oraz powołanym w skład Rady Wydziału byłym dyrektorem oddziału, Tadeuszem Estreicherem. W rok później szczupłe grono profesorów najmniejszego wydziału UJ (7 osób) powiększono przez kooptację wykładowców przedmiotów farmaceutycznych, profesorów Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego i Wydziału Lekarskiego.

Krótki okres samodzielności, nie pozwolił na realizację ambitnych planów dalszej rozbudowy wydziału. Postulowano bowiem utworzenie katedr: farmakodynamiki, technologii chemicznej oraz środków leczniczych. Znacznie natomiast wzrosła w tym okresie ilość finansowanych z budżetu wydziału pracowni: lekarskich, przyrodniczych i rolniczych. Mimo poważnego zwiększenia personelu, z 4 osób w 1947 r. do 37 osób w r. akad. 1948/49, oraz wzrostu dotacji Ministerstwa Zdrowia i Okręgowych Izb Aptekarskich, dominującą rolę w systemie studiów farmaceutycznych odgrywały wykłady i ćwiczenia zlecane profesoro-

³ Arch. UJ, sygn. OFm 2: wiadomości o ukonstytuowaniu się Wydziału Farmaceutycznego dla pisma *Farmacja Polska*, 4 X 1947 r.

⁴ Zob. przyp. 1 oraz Arch. UJ, sygn. OFm 5: sprawozdanie z działalności za r. akad. 1947/48.

⁵ *Dziennik Ustaw RP*, R. 1947, nr 66, poz. 415

rom, docentom i asystentom Wydziałów Matematyczno-Przyrodniczego, Lekarskiego i Rolniczego, a także wykładowcom spoza uczelni.

Wydział Farmaceutyczny prowadził działalność dydaktyczną w oparciu o przepisy regulaminu studiów z 28 IV 1939 r. Wprowadzenie w 1948 r. egzaminów wstępnych nie miało w tym przypadku większego znaczenia wobec tradycyjnego na tym kierunku numerus clausus. Osiągnięto w tym okresie najwyższe w historii studiów farmaceutycznych wskaźniki frekwencji młodzieży: 354 słuchaczy w r. akad. 1947/48 i 156 słuchaczy w r. akad. 1948/49; 158 osób uzyskało stopień magistra farmacji⁶.

Rok 1949 zamknął trwającą 166 lat historię farmacji w Uniwersytecie Jagiellońskim. Na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 24 X 1949 r. Wydział Farmaceutyczny wraz z Wydziałem Lekarskim, Oddziałem Stomatologicznym i Studium Wychowania Fizycznego, zostały odłączone od macierzystej uczelni i inkorporowane do Akademii Medycznej w Krakowie⁷.

Senat Akademicki UJ nie miał wpływu na decyzję rządu. Podejmowane przez grono profesorów Akademii Medycznej a także profesorów UJ starania zmierzające po październiku 1956 r. do unieważnienia decyzji rządu z 24 X 1949 r. miały nikłą szansę powodzenia. Dopiero zmiany polityczne jakie nastąpiły po 4 VI 1989 r. umożliwiły Senatowi Akademii Medycznej podjęcie energicznych i skutecznych starań. Sejm RP I kadencji uwzględnił wnioski akademii poparte przez Senat Akademicki UJ, uchwalając 16 IV 1993 r. ustawę, na mocy której z dniem 12 maja t.r. Akademia Medyczna została włączona do Uniwersytetu Jagiellońskiego⁸.

I. 2. Kancelaria i opis zespołu

Powołanie Wydziału Farmaceutycznego nie miało większego wpływu na organizację wewnętrzną i tok pracy biurowej działającej już od 1 X 1946 r. kancelarii Oddziału Farmaceutycznego. W dotychczasowym składzie i z tymi samymi uprawnieniami 1 X 1947 r. podniesiono ją do rangi dziekanatu. Dotychczasowe agendy sekretariatu Oddziału Farmaceutycznego poszerzono o sprawy przewodów doktorskich i habilitacyjnych. Kwestie osobowe, stypendialne i rekrutacyjne prowadzono bez zmiany kancelaryjnego systemu dziennikowego i chronologiczno-numerycznego układu registratury, poza którą przechowano pozaregistraturalne serie aktowe np. katalogi studentów, protokoły egzaminacyjne, kopie dyplomów. Z braku jakichkolwiek pomocy kancelaryjnych (dziennika podawczego, planu akt, skorowidzów) trudno dziś ustalić, czy nową produkcję akt włączono do odziedziczonej registratury Oddziału Farmaceutycznego, czy też pominięto ją zakładając nowe teczki dla bieżących spraw wydziału.

⁶ Tamże, sprawozdanie z działalności za r. akad. 1947/48.

⁷ *Dziennik Ustaw RP*, R. 1949, nr 58, poz. 450.

⁸ *Tamże*, R. 1993, nr 44, poz. 200.

Wydział Farmaceutyczny wchodząc z początkiem 1950 r. w skład Akademii Medycznej, zatrzymał wszystkie posiadane dotąd akta studiów farmaceutycznych z lat 1869–1948/49, wykorzystując w toku urzędowania tylko niewielką część najnowszej dokumentacji studenckiej. Po wprowadzeniu od r. akad. 1951/52 reformy administracyjnej w szkolnictwie wyższym, całość martwej już wówczas sukcesji aktowej rozdzielono, nie dość precyzyjnie, na dwa zespoły akt: Oddział Farmaceutyczny (1869–1948/49) z 53 fascykułami w układzie rzeczowym oraz Wydział Farmaceutyczny (1945–1950/51), usystematyzowany według 40 haseł registratury z tytułami np. *różne sprawy studentów, różne akta Wydziału Farmaceutycznego, korespondencja, informacja*. Przyjęty schemat układu materiałów uległ wkrótce zakłóceniu na skutek wymieszania akt i dodatkowym uzupełnieniom w ośmiu kolejnych akcesjach, jakie w latach 1952–1957 weszły w skład zasobu Archiwum UJ⁹.

Przyjmując za podstawę opracowania zespołu podział registratury przyjęty przez kancelarię Wydziału Farmaceutycznego AM, przeprowadzono w Archiwum UJ, dalszą szczegółową segregację otrzymanych akt, włączając priora z lat 1869–1920 do zespołu akt Wydziału Filozoficznego, z pozostałych zaś materiałów formując dwa zespoły: Oddział Farmaceutyczny przy Wydziale Filozoficznym (1920/21–1946/47) oraz Wydział Farmaceutyczny (1947/48–1948/49). Systematyzację akt w obrębie zespołu oparto na układzie registratury, dokonując niezbędnych przesunięć poszczególnych wiązek i ksiąg, zgodnie ze schematem przyjętym dla całości inwentarza.

Niewielki objętościowo (1,34 mb) zespół akt Wydziału Farmaceutycznego liczy obecnie 45 pozycji inwentarzowych, z charakterystyczną dla akt wydziałowych przewagą dokumentacji studenckiej (32 pozycji). Zespół ten pozostaje w bezpośrednim związku z materiałami aktowymi Oddziału Farmaceutycznego (syg. OFm) oraz odpowiednimi fascykułami akt senatu z lat 1945/46–1948/49 (syg. S III).

⁹ Arch. UJ, II Księga akcesji, s. 74, 90, 92, 94.